

Álljon meg a menet! A csapda neve: klímajog

Végkifejlet elé nézünk. Amennyiben ezt a megközelítést a magyar jogrendszer magáévá teszi, akár úgy, hogy kizárólagosságot ad az EU-nak, végzetes csapdába ejti a magyar társadalmat

MAGYAR HÍRLAP, 2021. DECEMBER 14. KEDD. 4:36

FRISÍTVE: 2021. DECEMBER 14. 12:19

Az MTA egyik idei tudományünnepi rendezvényén három tehetséges fiatal kutató tartott előadást. Kis Anna meteorológus egyszerűen megismételte a 6. IPCC-klímajelentés döntéshozói összefoglalójának állításait. Kovács-Hostyánszki Anikó ökológus a növényi inváziók beporzókra gyakorolt hatásairól és a klímaváltozással való össze-függésekről beszélt. Előadás-összefoglalójának a következő mondata a klímatudományt illetően olyan, mint cseppben a tenger: „A beporzó rovarok diverzitását, elterjedését számos tényező befolyásolja, köztük a klímaváltozás és az inváziós növényfajok előbbtől sokszor független előretörése”. A harmadik előadónak, Kecskés Gábor környezetjogásznak különösen hálásak lehetünk, mert rávilágított a klímaváltozással kapcsolatos jogok tisztázatlan eredetére, és a klímaváltozással kapcsolatos jogrendszer szakadatlan térfoglalására.

A Kecskés-előadás bevezetőjében elhangzott, hogy a környezeti jognak már a kiindulási fogalma, a fenntartható fejlődésnek vagy újabban fenntarthatóságnak fordított „sustainable development” sem egyértelmű. (Hozzáteszem: arra manapság már senki nem veszteget szót, hogy az eredetiben használt development nem is fejlődést, hanem fejlesztést jelent.) Az úgynevezett Brundtland-jelentésből (1987) fakadó fogalom jogilag nem megragadható, nem bír jogi kötelezettséggel. Elmondta, hogy az ENSZ Fenntartható Fejlődési Célkitűzései (UN Sustainable Development Goals, SDG) sem konkrétabbak. (Ebben egyetértünk. Véleményem szerint az UN SDG nem más, mint egy 17 tételből álló, rendezetlen kívánsághalmaz. És fényévekre van attól, hogy méltó lehessen a Soli Deo Gloria SDG rövidítésére.) A legtöbben azt mondják rá, hogy „erőprogram”, és minden szakpolitikát e célok megvalósításába kell állítani. Csakhogy ez – amint az előadó hangsúlyozta – nagyon nehezen fordítható le a jog nyelvezetére.

Elhangzott, hogy az erőforrások feletti rendelkezés joga a „klímaváltozás ellen küzdő” államok szuverenitásának kérdése, és hiába van ott a nagy, szent cél, a klímaváltozás elleni küzdelem, az államérdekek nem esnek egybe. Fel is tette a kérdést: vajon a nem kötelező erejű dokumentumokban szereplő tisztázatlan kérdésekhez hogyan képes a jog hozzáállni? Hiszen már az ún. környezeti jog (mint anyajog) is puha jogi megoldásokkal teli rendszer, azaz soft, és nem hard (előíró), sőt a cél, a megelőzés, elővigyázatosság úgyszintén elvont, megfoghatatlan.

A nemzetközi vállalatok szerzői tulajdonképpen csak remélik, hogy az államok belső jogrendszerükben konkretizálni és tisztázni fogják a nyitva hagyott kérdéseket. Mivel a legtöbb klímaváltozási szerződés nem önvégrehajtó (azaz a szerződés csupán együttműködésre kötelez), az államok által kidolgozott szakpolitikák és jogalkotások játsszák a döntő szerepet. A klímacsúcsokon például azt tűzték ki célul, hogy a földi átlaghőmérsékletnek nem szabad 1,5-2 Celsius fokkal magasabbnak lennie, mint az iparosodás előtt volt. De azt, hogy a célkitűzést milyen módon kell elérni, arra a klímacsúcs-szerződések nem adnak választ.

A klímaváltozással kapcsolatos jogban a nemzetközi kötelezettség (ami absztrakt és általános) és a nemzeti jog (ami részletekbe menő és praktikus) között felbukkant egy közbülső szint is: az EU-jog. Ez konkrétabb mint a nemzetközi, mégsem elég részletes. Kecskés kísérletet tett a klímajog definiálására, hiszen valójában azt se lehet tudni, hogy van-e olyan, hogy klímajog vagy nincs. Őszerinte ide tartozik „az éghajlatváltozás elleni küzdelem jegyében született valamennyi jogi norma, mindhárom (nemzetközi, uniós és nemzeti) szinten”.

A jogok és kötelezettségek dimenziójában a hatékonyságot a jogi dogmatika alakítja ki. Kikristályosodott fogalmakkal ugyanis könnyebb egységes jogi szabályozást elérni. A környezetjog mára már önálló területe lett a jogdogmatikának. A klímaváltozással kapcsolatosan lehet, hogy majd

megelégszenek a környezetjoggal, de akár ki is fejlődhet egyfajta speciális klímajog. Tény, hogy ennek érdekében igen intenzív munkálkodás folyik. Tankönyveket írnak, internetes gyűjteményeket készítenek, fejlesztik a belső dogmatikát és a tartalmi elemeket. És a jogalkotáshoz várják a tudományos közösség segítségét. Többek között a kutatókat idevonzó új tudományos folyóiratok révén.

A klímajog nemzetközi hátterét egyelőre négy darab nemzetközi szerződés: az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény (UNFCCC, 1992), az 1997-es kiotói megállapodás, a 2015-ös párizsi megállapodás és a 2021-es glasgow-i klímaegyezmény jelenti. EU-szinten eddig egyetlen jogi dokumentum (a 2021. június 30-án meghozott 2021/1119 klímarendelet) született, ami a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásával nevesíti a teendőket. (Az előadásban nem esett szó róla, de küszöbön áll az Európai Bizottság Fit for 55, azaz Irány az 55 százalék néven elhíresült intézkedéscsomagján alapuló törvény elfogadása.) Az EU-klímajog lényege tehát a nettó zéró kibocsátás. Úgy gondolom, hogy az EU-jog minden tagországra nézve kötelező lesz.

Az előadó a klímajog tartalmi elemeiként a következőket sorolta fel: karbonsemlegesség (klímasemlegesség) elérése, éghajlat-politikai célértékek (üvegházgázkibocsátás-csökkentési elvárások), iparosodás előtti korszakhoz képest a földi átlaghőmérséklet-növekedés felső határának meghatározása (1,5-2 Celsius fok), holisztikus szakpolitika-alkotás és jogalkotás bátorítása, pénzügyi ösztönzők a fejlődő országok számára és végül ellenőrzési-utánkövetési mechanizmus kialakítása.

A fenti néhány bekezdést kizárólag a kétszer is meghallgatott előadásból szedtem össze. Megvilágosító erejű volt. Fundamentum nélkül építkeznek! Utánanézett-e valaki a természet valóságos működésének?

Nem várható el a Brundtland-jelentésbe beleszületett jogásztól, hogy a tudományos alapokkal tisztában legyen. Sajnos a természettudományi kutatók nagy része is csak saját szűk szakterületét ismeri. Azon belül otthonosan mozognak, de a szomszédos szakterületek eredményeire nincs rálátásuk. Jóhiszeműen elfogadják mindazt, amit a klímamodellezők és a klímamodellezés alapján írt összefoglalók állítanak. Amit sokan (köztük jogászok, politikusok) klímatudománynak vélnek, az csupán az IPCC-klímajelentés politikusok közreműködésével készült vezetői összefoglalója, amit a média (benne a tudománykommunikáció által még tovább torzított összefoglaló propaganda) átvett. Az, hogy az antropogén szén-dioxid-kibocsátás csökkentésével befolyásolni lehet az éghajlatot: tévhit. Sajnos e tévhitet a kutatók közül is számosan erősítik.

A tudomány helyzetét a Magyar Hírlap hasábjain november-december folyamán kellően részleteztük. Nem csak egyéni meglátások, hanem komoly európai (CLINTEL, EIKE, GWPF) és magyar egyesületek (ENPOL2000) munkái alapján. A természet éghajlatváltozását hiba emberi tevékenységként elkönyvelni!

A váratlanul kapott jogi felkészítésnek köszönhetően az interneten igazi csemegére bukkantam: a klímatudomány jogi formában megfogalmazott fundamentumára. Talán sokan emlékeznek rá, hogy 2017 szeptemberében San Francisco és Oakland városa külön-külön beperelte az Exxon-Mobilt, mert e két kaliforniai város az olajcéget tette felelőssé Kalifornia állam éghajlatváltozásáért. Arra kevesebben emlékeznek, hogy a bíró 2018 nyarán elutasította a keresetet. Arra pedig megint többen, hogy amerikai városok még a következő évben is egymás után pereltek be különböző olajvállalatokat ugyanezért. (Ami már elvi szempontból is helytelen, hiszen e cégek semmi mást nem tesznek, csak a felszínre hozzák a szénhidrogént. Ugyanúgy, mint a szénbányászok a szenet. A felelősöket azok körében kell keresni, akik elégetik, de nyilvánvaló, hogy az igazi felelősök azok, akik a felhasználásban mértéktelenségre buzdítanak, de most nem ez a lényeg.)

A per kimenetelében kulcsszereplő szakvéleményről: három amerikai klímakutató fizikus, William Happer, Steve E. Koonin és Richard Lindzen közös munkájáról nem szólt a fáma. Lindzen a híres MIT professzora, Happer a Princeton Egyetemen tanított, Koonin pedig a New York Egyetemen. Emellett Happer a Trump-kormányzat alatt volt tudományügyi főtanácsadó, Koonin pedig Obama elnöksége idején töltött be helyettes államtitkári tisztséget. Együttműködésük alapját nem a politikai egyetértés, hanem a tudományos tisztesség jelenti. A közös ügyvédjük által

összeszerkesztett klímatudományi oktatási anyag az interneten is hozzáférhető. Az alapállítások a következők:

1. Az éghajlat állandóan változik; az elmúlt fél évszázadéhoz hasonló változások igen gyakoriak a geológiai feljegyzésekben. És e változások mindannyiszor erőteljes természeti jelenségek hatására következtek be.

2. Az éghajlatra gyakorolt emberi hatások kicsiny (mintegy 1 százalékos) mértékben befolyásolják a természetes energiaáramlást.

3. Nem lehet megmondani, hogy a jelenlegi szerény felmelegedés mennyiben tudható be antropogén hatásoknak.

4. A legszembetűnőbb éghajlati változókban nem figyeltek meg eltolódást, és a jövőbeli változások mai előrejelzései rendkívül bizonytalanok.

Mindezek részletes kifejtése után nyolc kérdésre adott válasz következik. Úgy ahogy van, kötelező olvasmánynak kellene megtenni. A bíró (William H. Alsup) végül bizonyíthatatlannak találta San Francisco és Oakland kárigényét, és elutasította a keresetet. (Meg is kapta a magáét a sajtótól.)

A valóságos helyzet belátásának hiányától sok kutató szenved lelkifurdalásban. Ha mindenki néma marad, a jogászokban pedig fel sem merül, hogy a klímaváltozás elleni küzdelem értelmetlen, kodifikálják a zagyvaságot.

Az előadó elhallgatott egy nem jelentéktelen részletet. Frank Füreditől azonban tudhatjuk, hogy „a nemzetközi jogot is megkísérlik igénybe venni, hogy bűncselekménnyel vádolhassák a kétkedőket. Az újonnan kitalált „ökocid” bűncselekmény célja az olyan viselkedési formák kriminalizálása, amelyek ellentétesek az éghajlati aktivisták konszenzusával. A klímakeresztesek nemzetközi ügyvédekkel és döntéshozókkal dolgoznak a nemzetközi büntetőjog módosításán. Céljuk az úgynevezett ökocídium (ecocide) jogi definíciójának megfogalmazása, amely olyan létező nemzetközi bűncselekmények sorát egészítené ki, mint például az emberiség elleni bűncselekmények, a háborús bűncselekmények és a népirtás.” A jognak nem a mérlegelésről kellene szólnia? A nyomuló klímajogot nem látom egyébnek, mint a mozgalmár felperesek egyoldalú érdekképviseletének.

Végkifejlet felé nézünk. Amennyiben ezt a megközelítést a magyar jogrendszer magáévá teszi, (akár úgy, hogy kizárólagosságot ad az EU-nak), végzetes csapdába ejti a magyar társadalmat. A képlet (NGO-nyomulás) máshonnan is ismerős. A klímaügyben azért nehezebb eligazodni, mint például a migráció vagy a gender kérdésében, mert a félrevezetésnek e téren estek a legtöbben áldozatul.

A tudomány kisiklata már a legelső nemzetközi szerződésben megkezdődött azzal, hogy az ENSZ Éghajlatváltozási keretegyezményében (a 1992-es UNFCCC-ben) a klímaváltozás szó tudományos definíciója mellett ugyanerre a fogalomra létrehoztak egy másik meghatározást. Az UNFCCC szerint a klímaváltozás oka eleve csak antropogén légköriösszetétel-változtatás lehet. A magyar parlament az UNFCCC-t 1995-ben ratifikálta. A jogi és tudományos tisztázást tehát innen kellene kezdeni.

E cikk annak érdekében íródott, hogy jogász döntéshozóink két szemmel láthassanak, ne csak eggyel.